

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО ЖУРНАЛИСТИКА И МАСОВА КОМУНИКАЦИЯ
КАТЕДРА „КОМУНИКАЦИЯ, ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА И
РЕКЛАМА”

МАРИО ГЕОРГИЕВ МАНЕВ

СЪЩНОСТ, РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА ФЕСТИВАЛНАТА И КЛУБНА
ЕЛЕКТРОННА МУЗИКА НА 21-ВИ ВЕК В ПРОЦЕСА НА ОПТИМИЗАЦИЯ
НА ПУБЛИЧНАТА КОМУНИКАЦИЯ

АВТОРЕФЕРАТ НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР”
ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ
(Медии и комуникации – Връзки с обществеността)

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:
ПРОФ. Д-Р ЗДРАВКО РАЙКОВ

София, 2019

Дисертационният труд се състои от предговор, четири глави, заключение, библиография от 237 заглавия, от които 50 на български и 187 на чужди езици, справка за научните приноси и списък на публикациите, свързани с темата на труда. Текстът е придружен от 57 приложения, разпределени в пет групи.

Общият обем на труда е 366 страници, от които 257 страници основен текст и 109 страници придружаващи материали.

Заглавие на английски език: The Essence, Role and Importance of Festival and Club Electronic Music of the 21st Century in the Process of Optimizing Public Communication

Ключови думи: дигитална епоха, електронна музика, звуково изкуство, креативност, масова култура, музикален бизнес, нови медии, публична комуникация, развлекателна индустрия, технологии

Key words: creativity, digital age, electronic music, entertainment industry, mass culture, music business, new media, public communication, sonic art, technologies

Анотация:

Развитието на новите технологии и глобалната дигитализация в 21-ви век промениха осезаемо облика на развлекателната индустрия в световен мащаб. Това се дължи както на актуалните за периода трансформации в комуникационната и медийната среда, така и на постоянните нововъведения при средствата и методите за създаване на съдържание. Поради социалните особености на поколенията, които биха могли да се определят като дигитални, нараства ролята на невербалната комуникация. Настоящият дисертационен проект е посветен на модерното музикално изкуство като част от нея и изследва начините, по които съвременната фестивална и клубна електронна музика оказва трайни въздействия върху облика на международната масова култура, като по този начин влияе върху общуването. Разглеждат се пресечните точки между изкуството и техниката като своеобразен израз на човешката креативност и способ за благоприятстване на всемирната културна еволюция. Осъществява се едно от малкото налични изследвания в областта на забавната музика през 2010-те години.

СЪДЪРЖАНИЕ

СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	5
ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	9
ОСНОВАНИЯ И МОТИВИ ЗА ИЗБОРА НА ТЕМАТА	10
АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА	10
РАЗРАБОТЕНОСТ НА ТЕМАТИЧНОТО ПОЛЕ	11
ТЕОРЕТИЧНА ПОТРЕБНОСТ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО	13
ПРАКТИЧЕСКА ПОТРЕБНОСТ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО	13
ОБЕКТ И ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	14
ОСНОВЕН НАУЧЕН ПРОБЛЕМ	14
ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ТЕЗА	15
ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ХИПОТЕЗИ	15
ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	16
ОГРАНИЧЕНИЯ В ОБХВАТА НА ТЕМАТА	17
МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	19
ОСНОВНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ТЕОРЕТИЧНА И ЕМПИРИЧНА ИНФОРМАЦИЯ	19
ОСНОВНИ РАБОТНИ ПОНЯТИЯ	20
ОЧАКВАНА ПРИЛОЖИМОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	22

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	24
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	32
РЕЗЮМЕ НА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ	34
СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	36

СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ПРЕДГОВОР

Първа глава. **МЯСТО И РОЛЯ НА МУЗИКАЛНОТО ИЗКУСТВО В СВЕТА НА МЕЖДУЛИЧНОСТНАТА И МАСОВАТА КОМУНИКАЦИЯ**

I.1. Аудиовизуално съдържание в дигиталната информационна среда – продукция, таргетиране, разпространение, потребление

I.1.1. Информацията в 21-ви век – същност, особености и тенденции

I.1.2. Аудиовизуално съдържание в дигиталните устройства и новите медии

I.1.3. Съвременни креативни практики в света на аудиовизуалната продукция

I.2. Музиката като средство за предаване на послания и постигане на емоционални въздействия в целеви публики

I.2.1. Изразна система на музикалното изкуство

I.2.2. Възприемане и интерпретация на музикално съдържание

I.2.3. Емоционални въздействия на музиката

I.3. Публичен дневен ред в интерактивните нови медии – същност и въздействие върху социалното и потребителското поведение на хората в детска, юношеска и младежка възраст

I.3.1. Публичен дневен ред

I.3.2. Нови медии

I.3.3. Присъствие и поведение на съвременните млади хора в дигиталната среда

I.4. Употреба на музикални произведения за реализиране на комуникационни стратегии и постигане на персонални, институционални и бизнес цели

I.4.1. Музика в рекламата, маркетинга и търговията

I.4.2. Музика при оказването на нетърговски обществени влияния

I.4.3. Употреба на музикално съдържание в събитийния мениджмънт

Втора глава. ЗАБАВНАТА ЕЛЕКТРОННА МУЗИКА КАТО СТРУКТУРООПРЕДЕЛЯЩ ФАКТОР ПРИ ИЗГРАЖДАНЕТО НА МОДЕРНАТА МАСОВА КУЛТУРА

II.1. Първи стъпки в електронната музика. Креативността като генератор на взаимовръзки между музиката и техниката

II.1.1. Зараждане и развитие на звукозаписната индустрия

II.1.2. Ранни електронни музикални инструменти. Компютърна музика

II.1.3. Обособяване на жанрове в електронната музика

II.2. Формиране и развитие на модерната клубна култура – социални и комуникационни аспекти

II.2.1. Характеристика на нощните клубове

II.2.2. Популяризация на електронното музициране в периода 1960-1990 г.

II.2.3. Рейв културата през 90-те години на 20-ти век

II.3. Влияния на електронното музициране върху разрастването на глобалната концертна дейност. Музикални фестивали и фестивална култура

II.3.1. Характеристика на музикалните фестивали

II.3.2. DJ-ите – от клубовете към голямата сцена

II.3.3. Формиране на понятието „електронна денс музика“

II.4. Музикален плурализъм в съвременната дигитална информационна среда – еволюция, експанзия и тенденции с оглед нарастващата дигитализация в музиката

II.4.1. Роля и място на музикалното съдържание в модерната информационна среда

II.4.2. Музикален плурализъм – същност и значение

II.4.3. Предпоставки и тенденции при формирането на плуралистична музикална среда. Плурализъм на популярните музикални жанрове в периода 1970-2018 г.

Трета глава. ВОДЕЩИ КОМУНИКАЦИОННИ ЕЛЕМЕНТИ В ПАРАДИГМАТА НА СЪВРЕМЕННАТА ФЕСТИВАЛНА И КЛУБНА ЕЛЕКТРОННА МУЗИКА

III.1. Звуковият дизайн като семиотично средство при формирането и таргетирането на съвременните електронни и електро-акустични музикални жанрове

III.1.1. Същност, цели и възможности на звуковия дизайн при постигането на емоционални въздействия върху целеви публики

III.1.2. Функция и характер на акустичните възприятия при интерпретиране на действителността

III.1.3. Роля на звука като знакова система в съвременната електронна и електро-акустична музика

III.2. Виртуалните звукостудийни технологии и дигиталните модели на обучение като средство за улесняване и масовизиране на методите за създаване на музикално съдържание в 21-ви век

III.2.1. Достъпност на музикалното потребление и музикалното продуциране

III.2.2. Виртуални звукостудийни технологии – същност и приложение в музиката на 21-ви век

III.2.3. Музикални педагогически модели в дигиталното пространство

III.3. Публично представяне на електронни и електро-акустични музикални произведения

III.3.1. Същност и цели на публичността в музиката

III.3.2. Исторически етапи в публичното представяне на музикални произведения

III.3.3. Типологизация на публичното представяне на електронна и електро-акустична музика в 20-ти и 21-ви век

III.4. Роля и комуникационна значимост на социалните медии в процеса на популяризация на съвременната фестивална и клубна електронна музика

III.4.1. Социални медии – същност, функции и значение за развитието на изкуството и културата в 21-ви век

III.4.2. Място на музикалния бизнес в съвременните социални медии

III.4.3. Употреба на социални медии при реализирането на комуникационни и имиджови кампании в областта на фестивалната и клубна електронна музика

Четвърта глава. СТИЛОВИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ЕЛЕКТРОННАТА ДЕНС МУЗИКА ВЪРХУ СЪВРЕМЕННАТА ПОПУЛЯРНА МУЗИКА И МАСОВА КУЛТУРА. ИЗСЛЕДВАНЕ НА АКТУАЛНИТЕ КОНВЕРГЕНТНИ ПРОЦЕСИ В ОБЛАСТТА С ОГЛЕД НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ НОМЕР ЕДНО ХИТОВЕ В КЛАСАЦИЯТА „BILLBOARD HOT 100“ ЗА ПЕРИОДА 2010-2018 Г.

IV.1. Музикално-артистичен профил на композиционно-творческите екипи

IV.1.1. Периоди на творческа активност

IV.1.2. Вдъхновения и влияния

IV.1.3. Присъствие в медиите и публичността

IV.2. Композиция, аранжиринг, звуков дизайн и употреба на физически и виртуални инструменти и ефекти

IV.2.1. Композиционни характеристики

IV.2.2. Аранжиринг и звуков дизайн

IV.2.3. Използвани физически и виртуални инструменти и ефекти

IV.3. Пресечни точки между класациите „Billboard Hot 100“ (популярна музика) и „DJ Mag Top 100 DJs“ (електронна музика) в изследвания период

IV.3.1. Артисти

IV.3.2. Жанрове

IV.3.3. Общо звучене и разграничения

IV.4. Креативни комуникационни аспекти на съвременното електронно музициране и техните въздействия върху глобалната масова култура

IV.4.1. Изграждане на звукова идентичност

IV.4.2. Иновации в разпространението и масовизацията

IV.4.3. Осъществяване на креативна промяна

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

БИБЛИОГРАФИЯ

ПРИЛОЖЕНИЯ

Прил. 1.: Речник на термините

Прил. 2.: Справочник на комерсиално значимите жанрове за съвременната електронна музика

Прил. 3.: Списък на цитираните музикални произведения

Прил. 4.: Състав и анализ на композиционн-творческите екипи в представените номер едно хитове от класацията „Billboard Hot 100“ за периода 2010–2018 г.

Прил. 5.: Графични материали

РЕЗЮМЕ НА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

С настъпването на дигиталната епоха и нейната глобална социална асимилация, 21-ви век отбеляза една от най-значимите обществени трансформации от индустриалната ера насам. Причините за това са много, но може би основната сред тях е фактът, че цифровите технологии осезаемо промениха комуникацията както на междуличностно, така и на масово ниво. Днес възможностите за общуване са слабо зависими от разстоянията, а хората разполагат с все по-бърз и интуитивен достъп до практически неограничени информационни масиви. В една такава среда индивидите все по-отявлено започват да потребяват кратко, забавно и лесно смилаемо съдържание. Такова е особено предпочитано сред по-голямата част от децата, тийнейджърите и младежите – зрелите хора на утрешния ден. Освен активното потребление, все по-осъществимо за тях е и създаването на авторско съдържание от всякакъв тип. Това от своя страна придава нов контекст на същността, ролята и функциите на съвременните масмедии и е особено важен процес в света на развлекателната индустрия.

За модерните социални структури – обществени организации, институции, бизнеси и др. – все по-голяма става необходимостта от адекватното познаване и разбиране на смисъла и експресивните възможности на невербалната комуникация. Едно от най-добрите средства за оказване на емоционални въздействия по невербален път е именно музикалното изкуство. Неговото развитие има хилядолетна история и търпи много промени, чрез които то безусловно се превръща във все по-важна и неделима част от живота на хората. Една от най-значимите му повратни точки, особено що се отнася до областта на забавната музика, е преходът от механичен към електронен начин на звукоизвличане. Така се зараждат по-голямата част от популярните музикални жанрове, които познаваме днес – конвенционални категории, които могат да бъдат разглеждани не само като развлекателно средство, но и като катализатор на редица промени в социума.

Най-актуалните от тях пък са силно повлияни от интегрирането на цифровите технологии в музикалната продукция – тема, по която е писано твърде малко до момента.

Основания и мотиви за избора на темата

Мотивацията ми да предприема настоящото изследване е логично следствие от дългогодишния ми опит в различни области на музикалното изкуство ¹, преките ми наблюдения в професионалната практика като DJ, автор на електронна музика и PR на музикални артисти, подчертания ми интерес към техническите и творческите нововъведения в музиката и страстта ми към съвременната електронна денс музика. Основна причина за избора на темата са и експоненциално увеличаващите се мащаби на музикалното икуство в 21-ви век, които предполагат необходимостта от установяването на едно колкото се може по-пълноценно и продуктивно общуване между представителите на различните негови направления.

Актуалност на темата

Темата е актуална, тъй като е свързана с все по-ясни и непренебрежими процеси в комуникациите, медиите и изкуството на нашето съвремие, търси причините за тяхното формиране и вследствие на всичко това има възможността да изведе редица тенденции и прогнози, очертаващи облика на глобалната масова култура в 21-ви век. Насочена е към младите хора и разглежда съществена част от факторите, които изграждат тяхното мислене, поведение и общуване днес.

¹ Изпълнителско майсторство (пиано), вокално майсторство, музикално композиране и аранжиране, звукозапис и звукообработка, звуков дизайн, DJ-инг и водене на музикални събития, музикален PR

Разработеност на тематичното поле

Разглежданото тематично поле е слабо разработено от други автори. Основните причини за това са следните:

- В класическия си вид обществените науки и музикознанието нямат много допирни точки. Такива започват да се проявяват по-видимо едва през последните около 30 години, паралелно с масовизацията на цифровите технологии и резултиращите от това промени в социума.
 - *Обществените науки (социални науки)* разглеждат музиката като развлекателно съдържание, което човекът използва, произведение на изкуството и проявление на културата. Обръщат внимание на начините, по които обществата потребяват музика, но не толкова на начините, по които музиката влияе върху обществата и тяхното развитие.
 - *Музикознанието (музикология)* е част от хуманитарните науки, която изучава произхода и историческото развитие на музиката, теорията на музикалните елементи и общи проблеми в музикалното изкуство, появили се в процеса на неговото развитие. Обръща внимание на самото музикално изкуство и неговите характеристики, разглежда създаването и изпълнението на музикално съдържание, но не се вълнува толкова от неговото обществено потребление.
- Наличните изследвания в областта на масовата комуникация разглеждат музиката като медийно съдържание, а не като медия сама по себе си, каквато е моята отправна точка.
- Наличните изследвания в областта на електронната музика са преобладаващо технологични и музикологични, а не социални. Социалните им аспекти представят факти (напр. формирането на дадена младежка субкултура), но не проследяват в конкретика невербалните влияния на музиката върху социума.

- Липсват научни дефиниции на термините „фестивална култура“ и „клубна култура“, макар и двете понятия да са активно застъпени в лексиката на съвременните млади хора.
- Развитието на фестивалната и клубната култура, благоприятствано от новите технологии и медии, дава нов контекст в продукцията на електронна музика. Този контекст не е разглеждан на научно равнище до момента.
- Липсват изследвания на конвергентните процеси между електронната денс музика и популярната музика през последното десетилетие.

Въпреки всичко това, в разработката си ще стъпя върху твърденията и резултатите от научната работа на много доказали се български и световни автори от различни области на познанието – социология, психология, музикология, технически науки, медицина и др. Част от тях са Даниел Левитин ² (невролог и когнитивен психолог, изследовател на въздействията на музиката върху човешкия мозък), Чарлз Дисеренс и Хари Файн ³ (музикални психолози), Еберхард Цвикер и Хюго Фастл ⁴ (специалисти по психоакустика), Джонатан Фрийдман ⁵ (разглежда някои социални аспекти на музиката), Стюърт Бортуик и Рон Мой ⁶ (изследователи на съвременните жанрове в популярната музика), Том Холмс ⁷ (експерт в областта на технологиите за продукция и изпълнение на електронна музика), Тони Гибс ⁸ (специалист по звуково изкуство и звуков дизайн), Питър Кърн ⁹ (разглежда развитието на електронната денс музика в началото на 21-ви век), Здравко Райков ^{10 11} (изследва креативността и нейната роля за осъществяването на ефективна публична комуникация в съвременния свят), Христо Кафтанджиев ¹² (описва

² LEVITIN, Daniel J. *This Is Your Brain on Music: The Science of a Human Obsession*. New York: Dutton, 2016.

³ DISERENS, Charles M., and Harry FINE. *A Psychology of Music: The Influence of Music on Behavior*. Cincinnati, Ohio: College of Music, 1939.

⁴ ZWICKER, Eberhard, and Hugo FASTL. *Psychoacoustics: Facts and Models*. Berlin: Springer, 2013.

⁵ FRIEDMANN, Jonathan L. *Music in Our Lives: Why We Listen, How It Works*. Jefferson, NC: McFarland, 2015.

⁶ BORTHWICK, Stuart, and Ron MOY. *Popular Music Genres: An Introduction*. New York: Routledge, 2004.

⁷ HOLMES, Thom. *Electronic and Experimental Music: Technology, Music, and Culture*. New York: Routledge, 2016.

⁸ GIBBS, Tony. *The Fundamentals of Sonic Art & Sound Design*. Lausanne: AVA Books, 2007.

⁹ KIRN, Peter. *The Evolution of Electronic Dance Music*. Montclair, NJ: Backbeat Books, 2011.

¹⁰ РАЙКОВ, Здравко. *Креативната комуникация*. София: Дармон, 2010.

¹¹ РАЙКОВ, Здравко. *Креативният бизнес*. София: Дармон, 2014.

¹² КАФТАНДЖИЕВ, Христо. *Absolut Semiotics in an Absolut World*. София: Сиела, 2008.

ролята на паралингвистичните знакови системи в семиотиката на комуникацията), Венцеслав Бондиков¹³ и Чавдар Христов¹⁴ (поради работата им в областта на убеждаващата комуникация), Милко Петров¹⁵ (разглежда процеса на изграждане на имидж при публични личности), Рут Пейдж¹⁶ (изследовател на съвременните социални медии), Каръл Върналис¹⁷ (специалист по аудиовизуално съдържание в YouTube) и др.

Теоретична потребност от изследването

Теоретичната потребност от изследването е свързана с отсъствието на задълбочени и актуални трудове по въпросите на глобалната фестивална и клубна култура, забавната електронна музика на 21-ви век и тенденциите в развитието на световната популярна музика през последното десетилетие. Също така е необходимо да се обогатят и преразгледат някои от допирните точки между обществените науки и музикознанието, за да се очертаят и анализират мястото и ролята на музикалното изкуство, и в частност съвременната фестивална и клубна електронна музика, в процеса на оптимизация на публичната комуникация в наши дни.

Практическа потребност от изследването

Практическата потребност от изследването е мотивирана от недостатъчното разбиране на начините, по които съвременната електронна музика функционира като пълноценна и независима изразна система, способна да оказва трайни въздействия върху

¹³ БОНДИКОВ, Венцеслав. *Манипулация и социална комуникация*. София: Сиела, 2009.

¹⁴ ХРИСТОВ, Чавдар. *Войната на идеите – стратегии, идеи, пропаганда*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски”, 2014.

¹⁵ ПЕТРОВ, Милко. *Персоналният имидж. Изграждане. Контрол. Рецепция*. София: Атлантис-Медиа, 2005.

¹⁶ PAGE, Ruth E. *Stories and Social Media: Identities and Interaction*. New York: Routledge, 2013.

¹⁷ VERNALLIS, Carol. *Unruly Media: YouTube, Music Video, and the New Digital Cinema*. New York: Oxford University Press, 2013.

широката общественост по невербален път и да влияе върху развитието на масовата култура в световен мащаб.

Обект и предмет на изследването

Обектът на изследването е фестивалната и клубна електронна музика на 21-ви век. Текстът разглежда формирането и развитието на глобалната фестивална и клубна култура, социалната роля на нощните клубове и музикалните фестивали, адаптацията на електронната музика към спецификите и нуждите на тези пространства, както и начините, по които тя се превръща във водещата им комуникационна стратегия. Вследствие на всичко това се търсят актуалните причини за влиянията на електронната музика върху масовата култура и се интерпретират нейните изразни възможности за оказване на социална промяна.

Предметът на непосредствен изследователски интерес е музикалната класация „Billboard Hot 100“¹⁸ – ежеседмична класация за популярна музика, която се е утвърдила като световен стандарт при представянето на музикални хитове. Изследването проследява присъствието на съвременната фестивална и клубна електронна музика в нея за периода 2010–2018 г. и анализира ролята на модерното електронно звучене при създаването на глобални хитове в музиката. През тази призма се очертават някои от ключовите тенденции в масовата култура на 21-ви век и се дават прогнози за нейното по-нататъшно развитие.

Основен научен проблем

Основният научен проблем на изследването е невербалният експресивен потенциал на съвременната фестивална и клубна електронна музика. Теоретичната му компонента е

¹⁸ The Hot 100 Chart search [online]. *Billboard Magazine website* [viewed 24 June 2019]. Available from: <https://www.billboard.com/charts/hot-100>

свързана с дефинирането на звука като пълноценна и независима знакова система ¹⁹, както и с поставането на актуалното електронно звучене в нейните граници. Практическата му компонента се отнася до намирането на адекватни паралингвистични изразни средства, които биха благоприятствали осъществяването на ефективна публична комуникация, насочена към днешните млади хора.

Изследователска теза

Водещата изследователска теза е, че фестивалната и клубна електронна музика на 21-ви век оказва силни, трайни и непренебрежими въздействия върху развитието на съвременната популярна музика в световен мащаб. Това от своя страна генерира осезаеми промени в масовата култура, като по този начин влияе върху мисленето, поведението и социалните навици на младите хора днес.

Изследователски хипотези

Изследването прави опит да провери пет хипотези:

- ▶ **Хипотеза 1:** През 2010-те години започва да се наблюдава присъствието на все по-голям брой глобални хитове в популярната музика. Тази тенденция се дължи на електронното музициране и интеграцията на съвременната фестивална и клубна електронна музика в системата на световната популярна музика.
- ▶ **Хипотеза 2:** Съвременната фестивална и клубна електронна музика е определяща за облика и характера на световната популярна музика и масова култура в 21-ви век.

¹⁹ КАФТАНДЖИЕВ, Христо. *Absolut Semiotics in an Absolut World*. София: Сиела, 2008, стр. 78.

► *Хипотеза 3:* В края на 2010-те години жанровете от областта на съвременната фестивална и клубна електронна музика не само са напълно интегрирани в системата на световната популярна музика, но и доминират в нея.

► *Хипотеза 4:* Съвременната фестивална и клубна електронна музика е адаптивна и съизмерима с креативната публична комуникация в 21-ви век, а изразната ѝ система се приспособява бързо и ефективно към евентуални видоизменения в общественото мнение и обществения интерес.

► *Хипотеза 5:* В 21-ви век музикални артисти без дългогодишна кариера, твърда аудитория и разпознаваем публичен образ могат да бъдат конкурентоспособни на големите международни музикални звезди благодарение на утвърждаването на съвременната фестивална и клубна електронна музика в парадигмата на световната популярна музика и масова култура.

Цел и задачи на изследването

Цел на изследването е да докаже, че експресивната система на съвременната фестивална и клубна електронна музика е достатъчно богата, пълноценна и функционална, за да окаже ключови въздействия върху световната популярна музика и масова култура, а основният инструмент, с който тя работи за постигането на своята изразност, е креативността – необходимост за успешната публична комуникация в 21-ви век²⁰.

Задачите, през които поетапно ще мине разработката, за да изпълни целта си, са:

► *Задача 1:* Определяне мястото и ролята на музикалното изкуство в света на междуличностната и масовата комуникация.

► *Задача 2:* Проследяване зараждането и еволюцията на електронната музика като своеобразна форма на взаимодействие между изкуството и техниката. Представяне

²⁰ РАЙКОВ, Здравко. *Креативната комуникация*. София: Дармон, 2010, стр. 20-21.

влиянията на забавната електронна музика върху развитието на масовата култура в края на 20-ти и началото на 21-ви век. Въвеждане на понятията „фестивална култура“ и „клубна култура“.

► **Задача 3:** Изследване на елементи от системата на фестивалната и клубна електронна музика на 21-ви век, които са от значение за света на масовото общуване. Разглеждане на тяхната приложимост в комуникацията и тяхното място в съвременните медии.

► **Задача 4:** Анализ и интерпретация на данни от класацията „Billboard Hot 100“ за периода 2010–2018 г. Представяне на разгледаните музикални произведения и техните творчески екипи. Описване въздействията на съвременната фестивална и клубна електронна музика върху съвременната популярна музика и масова култура.

Ограничения в обхвата на темата

Изследването не претендира за всеобхватност и фиксира следните ограничения в обхвата на темата:

- Текстът се придържа към стилистиката и методологията на комуникационните, а не на музикологичните изследвания. Елементи от областта на музикознанието се използват единствено с цел да обяснят и подкрепят определени комуникационни твърдения, а не да служат като средство за осъществяване на специализиран музикален анализ.
- Разработката е фокусирана върху фестивалната и клубна електронна музика. Не се изследват други направления в електронното музициране, като например електронна музика за филми и компютърни игри, фонова или рекламна електронна музика за радио и телевизионни предавания, изпълнение на класическа музика с електронни инструменти и т.н. Привеждането на такива примери цели да разкрие определени елементи от изразната система на

електронната музика, които са в сила и при нейните фестивални и клубни жанрове, но не са толкова видими.

- Анализът е съсредоточен върху посоката на развитие и социалната значимост на фестивалната и клубна електронна музика през 21-ви век, а емпиричното наблюдение се намира в периода 2010–2018 г., който най-добре показва нейното проникване и утвърждаване в системата на световната популярна музика и масова култура. Всички посочени примери от времеви етапи преди настъпването 21-ви век имат за цел да обяснят конкретни причини, поради които обектът на изследването има актуалния си облик. Популярната музика преди 2010 г. не се разглежда.
- Обръща се задълбочено внимание единствено на онези жанрове от системата на съвременната фестивална и клубна електронна музика, които дават пряко отражение върху определени промени в глобалната музикална индустрия и масова култура на 21-ви век – хаус, транс, дъбстеп, фючър бейс, трап и др. Поради тази причина не толкова масови електронни жанрове като хардкор, хардстайл, IDM, джънгъл и др. не се разглеждат, дори и да се споменават в разработката.
- Изследването акцентира върху творческото мислене и комуникационните нагласи при създаването и разпространението на представеното музикално съдържание, а не върху елементи от областта на изпълнителското майсторство.
- Не се разглежда дейността на споменатите в текста музикални артисти извън специфично посочените музикални произведения и публични изяви.
- Не се разглеждат други музикални класации, освен „Billboard Hot 100“ и „DJ Mag Top 100 DJs“²¹, която има второстепенна роля и служи за съпоставка. Споменаването на такива има за цел да представи евентуални техни алтернативи. Двете музикални класации се разглеждат единствено в периода 2010–2018 г.

²¹ Top 100 DJs Chart search [online]. *DJ Magazine website* [viewed 25 June 2019]. Available from: <https://djmag.com/top100djs>

Методика на изследването

Изследователският подход, с който се провежда изследването, е интердисциплинарен. Характеризира се с няколко различни нюанса, които се допълват взаимно – исторически, технологичен, музикологичен, социален и психологически. Целта му е да открие корените на обекта на изследването, да го разгледа в неговото развитие, да очертае техническите и творческите му характеристики, да опише социалната му роля и да потърси потребността на съвременното общество от подобен продукт, опирайки се върху похватите на невербалната креативна комуникация.

Методите, които се използват в настоящото изследване, са исторически преглед, емпирично наблюдение, анализ на промените и тенденциите в съвременната комуникационна и медийна среда, прослушване и интерпретация на музикално съдържание, както и прогнозиране.

Основни източници на теоретична и емпирична информация

Теоретичната база на изследването включва научноинформационните масиви на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, монографични трудове, дигитални библиотеки, бази данни, професионални периодични издания, презентации в рамките на научни конференции, семинари, симпозиуми и други академични форуми, както и богат набор от научни и професионални интернет ресурси.

Емпиричните източници са официалните данни от класациите „Billboard Hot 100“ и „DJ Mag Top 100 DJs“ за периода 2010–2018 г., звукозаписите на разгледаните музикални произведения, както и приложените в процеса на тяхното интерпретиране текстове с практическа насоченост, подробно описани в библиографията. Като ключова информационна база за пълноценно осъществяване целите на емпиричното проучване са

използвани и дигиталните бази данни на три от най-големите дружества за управление на авторски и сродни музикални права в света (ASCAP ²², BMI ²³ и SESAC ²⁴), както и разнородни материали от масмедииите и социалните медии.

Всички цитирани източници са отразени в библиографията в края на разработката.

Основни работни понятия

Поради новаторския характер на дисертационния труд и възникващата необходимост от въвеждане на богат набор от термини, отнасящи се до практически положения в съвременната електронна музика, както и преразглеждане на съществуващи теоретични обозначения, всички основни работни понятия са изведени и подробно описани в специално обособен речник на термините, приложен в края на текста. Най-съществените от тях са дефинирани както следва:

- **изкуство** – проявление на човешката творческа активност, при което се създават продукти с естетическа стойност, характерни с идея, концепция и експресивност ²⁵
- **звуково изкуство** – изкуство, което се създава чрез изразната система на звука ²⁶
- **музика** – звуково изкуство, опериращо с тонален звук, организиран във времето ²⁷

²² ASCAP Repertoire Search [online]. *The American Society of Composers, Authors and Publishers website* [viewed 24 June 2019]. Available from: <https://www.ascap.com/repertory>

²³ BMI Repertoire Search [online]. *Broadcast Music, Inc. website* [viewed 24 June 2019]. Available from: <http://repertoire.bmi.com/StartPage.aspx>

²⁴ SESAC Repertoire Search [online]. *The Society of European Stage Authors and Composers website* [viewed 24 June 2019]. Available from: <https://www.sesac.com/#/repertory/search>

²⁵ WALHOUT, Donald. The Nature and Function of Art. *The British Journal of Aesthetics*. 1986, 26(1), pp. 16-25.

²⁶ GIBBS, Tony. *The Fundamentals of Sonic Art & Sound Design*. Lausanne: AVA Books, 2007, pp. 8-9.

²⁷ GOLDMAN, Richard. Varèse: Ionisation; Density. *Musical Quarterly*. 1961, 47(1), pp. 133-134.

- **музикално произведение (музикална пиеса)** – творчески продукт, създаден посредством изразната система на музикалното изкуство ²⁸
- **забавна музика** – музика, която не изисква специфични познания и конкретна ментална нагласа, за да бъде потребявана и интерпретирана ²⁹
- **популярна музика** – широкоспектърна музика с максимално опростена композиция и висока привлекателност, която музикалната индустрия отправя към големи групи от хора (предимно деца, юноши и младежи), повечето от които нямат специфични музикални познания ³⁰
- **комерсиална музика** – музика, създадена с цел материална печалба, с оглед актуалните в момента на създаването ѝ особености на музикалния пазар ³¹
- **акустична музика** – музика, създадена и изпълнена посредством акустични инструменти ³²
- **електро-акустична музика** – музика, в чието създаване и изпълнение участват както акустични, така и електронни инструменти ³³
- **електронна музика** – музика, създадена и изпълнена посредством електронни инструменти ³⁴
- **електронна денс музика (EDM)** – широка група от танцувални електронни музикални жанрове, характерни с наличието на бийтове и продуцирани най-

²⁸ HARRIS, Rachel, and Rowan PEASE. *Pieces of the Musical World: Sounds and Cultures*. New York: Routledge, 2015, pp. xv-xvi.

²⁹ MOSS, Stuart. *The Entertainment Industry: An Introduction*. Wallingford: CABI, 2010, pp. 39-57.

³⁰ Пак там.

³¹ BOGART, Leo. *Commercial Culture: The Media System and the Public Interest*. London: Routledge, 2017, pp. 229-231.

³² RICHARDSON, John. *An Eye for Music: Popular Music and the Audiovisual Surreal*. New York: Oxford University Press, 2012, pp. 240-241.

³³ SCHRADER, Barry. *Introduction to electro-acoustic music*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1982, pp. 3-4.

³⁴ COLLINS, Nick, and Julio D'ESCRIVAN. *The Cambridge Companion to Electronic Music*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, p. 7.

вече за танцувално ориентирани локации, каквито са нощните клубове и музикалните фестивали ³⁵

- **фестивална електронна музика** – дял от електронната денс музика, адаптиран към спецификите на музикално потребление при музикалните фестивали ³⁶
- **клубна електронна музика** – дял от електронната денс музика, адаптиран към спецификите на музикално потребление в нощните клубове ³⁷
- **компютърна музика** – приложението на компютърни технологии в музикалната композиция и аранжимент ³⁸
- **виртуални звуко студийни технологии** – дигитални технологии, които позволяват различни видове музикални инструменти, звукови процесори, смесителни пултове и пр. да бъдат превърнати в софтуер и интегрирани в компютърна система ³⁹

Очаквана приложимост на дисертационния труд

Дисертационният труд е насочен към актуалните особености и потребности на музикалния бизнес за неговото ефективно и пълноценно функциониране в парадигмата на съвременната развлекателна индустрия. Той би помогнал на музиканти, музикални

³⁵ KIRN, Peter. *The Evolution of Electronic Dance Music*. Montclair, NJ: Backbeat Books, 2011, pp. 34-44.

³⁶ МАНЕВ, Марио. Танцувалната електронна музика в парадигмата на съвременната клубна и фестивална култура – социални и комуникационни аспекти. Част втора – фестивална култура [online]. *Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика*, 12 January 2019 [viewed 15 July 2019]. Available from: <https://www.newmedia21.eu/izsledvaniaq/tantsuvalnata-elektronna-muzika-v-paradigmata-na-savremennata-klubna-i-festivalna-klutura-sotsialni-i-komunikatsionni-aspekti-chast-vtora-festivalna-kultura/>

³⁷ МАНЕВ, Марио. Танцувалната електронна музика в парадигмата на съвременната клубна и фестивална култура – социални и комуникационни аспекти. Част първа – клубна култура [online]. *Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика*, 1 December 2018 [viewed 15 July 2019]. Available from: <https://www.newmedia21.eu/izsledvaniaq/tantsuvalnata-elektronna-muzika-v-paradigmata-na-savremennata-klubna-i-festivalna-klutura-sotsialni-i-komunikatsionni-aspekti-chast-parva-klubna-kultura/>

³⁸ COLLINS, Nick. *Introduction to Computer Music*. Chichester: Wiley, 2010, pp. 1-3.

³⁹ KEFAUVER, Alan P., and David PATSCHKE. *Fundamentals of Digital Audio. New Edition*. Middleton, Wisconsin: A-R Editions, 2007, pp. 133-147.

продуценти, издатели и разпространители, комуникационни експерти в областта на музиката и шоубизнеса на 21-ви век, масмедии, музикални критици и други специалисти, които имат досег със забавна музика в работата си, да разберат по-добре тенденциите в модерното музикално изкуство, да осъзнаят неговата социална роля и различните му възможности за оказване на промени в социума, да си обяснят по-добре същността и характера на глобалната масова култура днес и вследствие на всичко това да оптимизират професионалната си практика.

В научен план изследването би могло да послужи като основа за осъществяването на бъдещи разработки в сферата на електронната музика на 21-ви век, както и да помогне при реализацията на други разработки в областта на забавната музика и развлекателната индустрия в по-общ план. Приведеният понятиен апарат пък ще бъде от полза както за теоретици, така и за практики в професионалното поле на музиката, шоубизнеса и обществените комуникации.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е структуриран в предговор, четири глави, всяка от които съдържа четири подглави, заключение, библиография от 237 заглавия, от които 50 на български и 187 на чужди езици, справка за научните приноси и списък на публикациите, свързани с темата на труда. Текстът е придружен от 57 приложения, разпределени в пет групи. Общият обем на труда е 366 страници, от които 257 страници основен текст и 109 страници придружаващи материали.

Първата глава има за цел да очертае мястото и ролята на музикалното изкуство в света на междуличностната и масовата комуникация, с оглед на настъпващите промени в глобалната комуникационна и медийна среда вследствие на глобализацията, дигитализацията и особеностите на модерната интернет култура. Изследват се основните процеси в жизнения цикъл на модерните аудиовизуални продукти, като акцентът пада върху социалната им роля в разгара на 21-ви век. Проследяват се метаморфозите в мисленето, нуждите и начина на живот на съвременния човек вследствие на определени технологични и комуникационни стимули. Представя се базовата изразна система на музикалното изкуство. Описват се процесите на първично възприемане и последваща интерпретация на музикално съдържание, както и емоционалните въздействия, които то оказва върху своите реципиенти. Въвеждат се основни термини от областите на музикознанието, социологията, психологията и комуникационната наука, като се търсят точките им на взаимодействие. Излагат се водещите теории за публичния дневен ред, както и ролята на медиите, технологиите и обществените комуникации за неговото установяване и развитие. Разглеждат се същността на новите медии и ключовите фактори при тяхното потребление, както и присъствието и потребителските навици на съвременните млади хора в дигиталната информационна среда. Обръща се внимание на социалната и комуникационна динамика, която дефинира модерните общества. В този контекст се поставя музикалното изкуство, с вече представената му изразна система. Класифицират се различните начини, по които музиката може да бъде използвана извън рамките на чисто естетическата ѝ функционалност. Анализират се разнородни

възможности за употреба на музикални произведения при осъществяването на търговски и нетърговски цели, комуникационни стратегии и събития, всичко това с оглед на триъгълника „комуникатор-послание-реципиент“. Поставя се акцент върху музикалното съдържание като медия и независимо от речта средство за оказване на въздействия върху целеви публики.

Втората глава представлява своеобразен исторически преглед на забавната електронна музика от зараждането ѝ до ден днешен. Процесът на нейната еволюция се представя като креативна форма на взаимодействие между изкуството и техниката, благоприятствана от бурните промени в публичната комуникация и масмедията през 20-ти и 21-ви век. Изследват се възникването и развитието на някои от най-значимите за музикалното изкуство технологии, както и ранните примери за електронна музика. Описва се появата на първите нощни клубове, проследява се тяхната популяризация в световен мащаб и се посочват въздействията на музиката, в частност забавната електронна музика, върху техния облик и обособяването на мащабна клубна култура, състояща се от различни субкултури. Търси се връзката между формирането на разнородни и публично разпознаваеми електронни жанрове в музиката и характера на модерната клубна среда. За целта се използват редица примери от Европа, Азия и САЩ. Излагат се влиянията на звуковите технологии и забавната електронната музика върху развитието на глобалната концертна дейност. Анализира се разрастването на съвременния тип музикални фестивали, разпространението им на територията на целия свят, взаимовръзките им с предлаганото от тях музикално съдържание, установяването на мащабна фестивална култура и мястото на електронната музика в така очертаната парадигма. Търси се връзката между особеностите на електронното музициране и привличането на широкия обществен интерес. Вследствие на всичко това се дефинират понятията „клубна култура“ и „фестивална култура“ и се разискват тези два социални феномена от епохата на нашето съвремие. Въвежда се и терминът „музикален плурализъм“⁴⁰, като се представят показателни примери за неговия облик от последните 50 години. Описва се съвременното творческо и артистично многообразие в света на забавната музика и се търси

⁴⁰ МАНЕВ, Марио. Еволюция и експанзия на музикалния плурализъм в съвременната дигитална информационна среда [online]. *Сборник с доклади от XVIII лятна школа по Пъблик Рилейшънс към НБУ (София)*, 22 June 2016 [viewed 4 June 2018]. Available from: http://ebox.nbu.bg/ssc17/view_lesson.php?id=18

взаимовръзката на технологиите и дигитализацията с продукцията и потреблението на плуралистично музикално съдържание в 21-ви век. В тази светлина се интерпретират водещите практики за създаване и разпространение на музика в наши дни.

Третата глава изследва елементи от модерната фестивална и клубна електронна музика, които дават отражение върху масовото общуване в 21-ви век и настъпващите в него промени, резултиращи от новите възможности в областта на невербалната комуникация. Разглеждат се начините, по които звученето на отделни музикални произведения и фрагменти днес е в състояние да провокира усещане за разпознаваемост и възможност за причисляване към структурно-съдържателните системи на конкретни направления в музиката. Описва се ролята на звуковия дизайн при съвременните електронни и електро-акустични музикални жанрове и се проследява пътят, през който преминава звукът, за да се превърне в паралингвистична знакова система. Посочват се опитите за въвличане на обикновения човек в музикалната продукция и развитието на неговите способности за интерпретация и изразяване на невербални послания. Анализират се актуалните практики в публичното представяне на електронни и електро-акустични музикални произведения и се търсят начините, по които този дял от модерното изкуство достига своите реципиенти и търси тяхната емпатия. Обръща се внимание на взаимодействията между създатели, изпълнители и потребители на музикално съдържание в 21-ви век. Очертават се ролята и характеристиките на социалните медии и глобалната интернет култура при издаването и разпространението на специализирани музикални произведения днес, както и таргетирането им към определени целеви публики. Класифицират се различните типове социални медии, с оглед особеностите и потребностите на музикалното изкуство. Показват се утвърдените комуникационни модели в света на забавната електронна музика и се интерпретират на ниво артист-изпълнители, продуценти, музикални компании, фестивали и клубове, като се застъпват водещите международни тенденции в областта.

Четвъртата глава е емпирична и наблюдава ежеседмичната музикална класация „Billboard Hot 100“ в периода 2010–2018 г. Изследват се общо 101 музикални произведения, поставени на първа позиция в посочения ранглист през отделните 470 седмици на обхванатия период. Анализират се вдъхновенията и невербалните експресивни

практики на техните творчески екипи. Представят се аргументи в подкрепа на твърдението, че изразната система на съвременната фестивална и клубна електронна музика е определящ фактор за развитието на световната популярна музика и масова култура в 21-ви век, като се мотивират петте изказани хипотези, както следва:

- **Хипотеза 1** (Актуалната тенденция за наличие на все по-голям брой глобални хитове в популярната музика се дължи на електронното музициране и интеграцията на съвременната фестивална и клубна електронна музика в системата на световната популярна музика):
 - В периода 2010–2015 г. вкл. се наблюдава се константен спад на годишния брой номер едно хитове, което говори за наличие на по-малък брой хитове, но с по-дълъг публичен живот в този времеви отрязък.
 - В периода 2015–2018 г. вкл. се наблюдава се константно нарастване на годишния брой номер едно хитове, което говори за постепенно увеличаване на възможностите за създаване на хит, в противовес със случващото се през първата половина на десетилетието.
 - Сред номер едно хитовете в периода 2015–2018 г. вкл. се наблюдава константно нарастване на броя музикални произведения, при които електронното музициране от съвременен тип е определящо.
- **Хипотеза 2** (Съвременната фестивална и клубна електронна музика е определяща за облика и характера на световната популярна музика и масова култура в 21-ви век):
 - През всички години в изследвания период се наблюдава превес на музикалните произведения, при които електронното музициране от съвременен тип е определящо, спрямо всички останали музикални произведения.
 - Над 1/4 (26,7 %) от всички песни в изследвания период се категоризират ясно към жанрове от областта на съвременната фестивална и клубна

електронна музика, още почти 1/2 (49,6 %) съдържат водещи влияния от нея.

- Едва 5 (4,9 %) от общо 101 песни в изследвания период не съдържат никакви електронни влияния.
 - В периода 2017–2018 г. вкл. под номер едно в разгледаната класация не присъства нито една изцяло акустична песен.
- **Хипотеза 3** (В края на 2010-те години жанровете от областта на съвременната фестивална и клубна електронна музика не само са напълно интегрирани в системата на световната популярна музика, но и доминират в нея):
 - Всички музикални произведения, достигнали първа позиция в класацията „Billboard Hot 100“ през 2018 г., принадлежат към жанрове от областта на съвременната фестивална и клубна електронна музика или са силно повлияни от нея.
 - В периода 2016–2017 г. вкл. се наблюдава превес на музикалните произведения, които се категоризират ясно към конкретен жанр от съвременната фестивална и клубна електронна музика, над онези, които не се категоризират към конкретен неин жанр, но съдържат водещи влияния от областта ѝ.
 - През 2018 г. разпределението на разгледаните току що групи от музикални произведения е в почти пълен баланс, като същевременно изцяло липсват песни, в чиято продукция съвременният тип електронно музициране не играе водеща роля.
 - **Хипотеза 4** (Съвременната фестивална и клубна електронна музика е адаптивна и съизмерима с креативната публична комуникация в 21-ви век, а изразната ѝ система се приспособява бързо и ефективно към евентуални видоизменения в общественото мнение и обществения интерес):

- В началото на изследвания период преобладаващите електронни влияния при популярната музика са свързани със стилистиката и продукционните характеристики на електро хаус музиката.
 - В периода 2013–2014 г. вкл. се наблюдава лек спад в превеса на музикалните произведения, при които електронното музициране от съвременен тип е определящо, спрямо всички останали музикални произведения.
 - В края на изследвания период преобладаващите електронни влияния при популярната музика са свързани със стилистиката и продукционните характеристики на трап музиката.
- **Хипотеза 5** (В 21-ви век музикални артисти без дългогодишна кариера, твърда аудитория и разпознаваем публичен образ могат да бъдат конкурентоспособни на големите международни музикални звезди благодарение на утвърждаването на съвременната фестивална и клубна електронна музика в парадигмата на световната популярна музика и масова култура):
 - В продължение на целия изследван период се наблюдава навлизането на все по-разнообразни артисти като номер едно изпълнители, а сред тях все по-често присъстват имена, които не са добре познати на широката общественост и нямат статут на суперзвезди. В разгледаната класация всички такива примери са свързани с музикални произведения, при които електронното музициране от съвременен тип е определящо.

Извършва се съпоставка между класациите „Billboard Hot 100“ (популярна музика) и „DJ Mag Top 100 DJs“ (електронна денс музика) в разгледания период и се интерпретират получените данни. Установява се, че сред творческите екипи на 7 (6,9 %) от представените 101 произведения от областта на популярната музика се забелязват имена, които присъстват и в класацията „DJ Mag Top 100 DJs“ за периода, както следва:

- Andrew Taggart – американски DJ-продуцент, едната половина на електронното дуо The Chainsmokers (заедно с Alexander Pall, който също е DJ-продуцент);

- автор на песента „Closer“ (номер едно хит от 2016 г., изп.: The Chainsmokers feat. Halsey)
- Calvin Harris – шотландски DJ-продуцент, автор на песента „We Found Love“ (номер едно хит от 2011 г., изп.: Rihanna feat. Calvin Harris)
 - Guy-Manuel de Homem-Christo & Thomas Bangalter [Daft Punk] – френски DJ-продуценти, автори на песента „Starboy“ (номер едно хит от 2017 г., изп.: The Weeknd feat. Daft Punk)
 - Nick van de Wall (Afrojack) – холандски DJ-продуцент, автор на песента „Give Me Everything“ (номер едно хит от 2011 г., изп.: Pitbull feat. Ne-Yo, Afrojack and Nayer)
 - Niles Hollowell-Dhar (KSHMR) – американо-индийски DJ-продуцент, едната половина на електронното и хип-хоп дуо The Cataracs (заедно с David Singer-Vine, който също е DJ-продуцент); автор на песента „Like a G6“ (номер едно хит от 2010 г., изп.: Far East Movement feat. The Cataracs & Dev)
 - Rob Swire – австралийски DJ-продуцент, член на електронните групи Pendulum (заедно с Gareth McGrillen, Paul Harding, Ben Mount, Peredur ap Gwynedd и Kevin Joseph Sawka) и Knife Party ⁴¹ (заедно с Gareth McGrillen); автор на песента „Rude Boy“ (номер едно хит от 2010 г., изп.: Rihanna)
 - Sonny Moore (Skrillex) – американски DJ-продуцент, автор на песента „Sorry“ (номер едно хит от 2016 г., изп.: Justin Bieber)

Въз основа на приложен в текста анализ се правят следните заключения и изводи относно пресечните точки между класациите „Billboard Hot 100“ и „DJ Mag Top 100 DJs“ за периода 2010–2018 г. и тяхната комуникационна значимост:

- Артистите от областта на съвременната фестивална и клубна електронна музика (застъпена в „DJ Mag Top 100 DJs“) навлизат все по-активно в модерната

⁴¹ В класацията „DJ Mag Top 100 DJs“ за периода 2010–2018 г. присъства групата Knife Party, на която Rob Swire е член

популярна музика (засъпена в „Billboard Hot 100“) и масовата култура на 21-ви век, дефинирана все по-красноречиво от промените и тенденциите в музикалното изкуство.

- Успешните DJ-продуценти на нашето съвремие са артисти с ярък и разпознаваем публичен образ, съизмерим с имиджа на големите световни поп звезди – в подкрепа на това твърдение говори фактът, че при 5 от гореспоменатите 7 произведения съответните електронни музиканти присъстват в заглавията като пълноправни и равнопоставени изпълнители, редом до имена като Rihanna, The Weeknd, Pitbull, Ne-Yo и др.
- Възходът на електронната денс музика в 21-ви век е глобално явление – за това говорят разнородните националности на посочените по-горе хитови DJ-продуценти. Поради тази причина те все по-уверено се установяват не само на електронната, но и на световната поп сцена.
- Процесът на създаване на музикални произведения предизвиква все по-голям обществен интерес при всички съвременни направления в музиката. Така креативността се превръща в толкова силен PR инструмент за комерсиалното музикално изкуство, колкото до момента е бил единствено имиджът на големите вокални суперзвезди.
- Добрите DJ-продуценти днес постоянно обновяват стила си и експериментират с нови и разнообразни музикални форми, за да бъдат актуални и интересни – същото правят и артистите в сферата на популярната музика от няколко десетилетия насам, което говори за все по-ярки и непренебрежими сходства между електронната и популярната музика на 21-ви век от гледна точка на експресивност, цели, таргетиране и разпространение.

Проследяват се креативните аспекти на модерния тип електронно музициране и тяхната роля при разпространението и масовизацията на музикални продукти в дигиталната епоха. Обръща се задълбочено внимание на изграждането на звукова идентичност и се привеждат актуални примери за успешни практики, които се наблюдават при конкретни артисти и музикални произведения в обхванатия период.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Приведените в дисертационния труд данни доказват, че експресивната система на съвременната фестивална и клубна електронна музика оказва ключови въздействия върху световната популярна музика и масова култура, а основният инструмент, с който тя работи за постигането на своята изразност, е креативността. Латералната компонента пък е подвластна на два взаимно допълващи се фактора – технологичен и човешки. Задължително условие за комерсиално успешната музика на 21-ви век е не само тя да бъде създадена от талантиливи автори, но и да притежава иновативно звучене, резултиращо от глобалния технически прогрес. Изключения от това правило са възможни, но техният брой е все по-пренебрежимо малък. Личната ми прогноза е, че в бъдеще популярната музика ще бъде все по-зависима от непрестанно появяващите се нови технологии в областта на електронното музициране. През 2019 г. те вече позволяват впечатляващи неща – извличане на конкретен инструмент или вокал от смесена и мастерирана песен, достъпно за масовия потребител звуково проектиране, автоматизирани тонови корекции в реално време и много други. Всичко това намалява необходимостта от обстойна техническа работа в музикалната продукция, като същевременно поощрява креативността. Така определени технологични трудности, които до момента са възпрепятствали създателите на музикално съдържание с ниско до средно експертно ниво, в бъдеще ще са все по-незначителни. Чрез съвременните продукционни средства авторите на музика ще имат възможността да изразяват емоциите си все по-пълноценно и в максимално близък до първоначалната си творческа идея вид. Активното слушане на музика сред младите хора ще се състои най-вече на мобилни устройства, както и в рамките на концерти, нощни клубове и музикални фестивали. Това все повече ще променя естеството на популярната музика и ще я доближава до характера и спецификите на електронната денс музика. Музикалното потребление, опосредено от класическите електронни медии, ще има все по-фонов характер. Поради това традиционните медии ще оказват все по-малобройни въздействия върху развитието на глобалния музикален шоубизнес. Той от своя страна ще бъде все по-зависим от активната комуникация между създатели и потребители на музика,

а основно средство за общуване все по-често ще бъдат самите музикални продукти. Така музикалните предпочитания на всеки един човек от бъдещето ще бъдат все по-базираны на неговата индивидуалност и личен избор, а страничните влияния като конформизъм, липса на информация и определени технологични пречки ще бъдат сведени до минимум. Хората все по-лесно ще могат да изразяват себе си чрез музика, което ще направи музикалната комуникация значително по-достъпна за масите.

РЕЗЮМЕ НА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ

1. Осъществява се едно от малкото налични изследвания върху електронната денс музика на 21-ви век и нейната изразна система като невербално средство за привличане на широкия обществен интерес и катализатор на промени в глобалната масова култура. По този начин се представя нов поглед върху възможностите за употреба на звука, звуковото изкуство и в частност музиката като инструмент за благоприятстване целите на масовата комуникация. Провежда се емпирично проучване върху световната популярна музика през 2010-те години и чрез конкретни примери се доказват въздействията на фестивалната и клубна електронна музика на 21-ви век върху актуалния облик на глобалната масова култура. Чрез това се извеждат тенденции в музикалното изкуство и публичната комуникация, за които е писано малко до момента.
2. Очертава се посоката на развитие на електронните музикални инструменти и средства за запис и възпроизвеждане на звук от създаването им до ден днешен, чрез което се онагледява ролята на човешката креативност в процесите на международно културно надграждане. Извършва се подробен исторически преглед на нощните клубове и музикалните фестивали като ключови звена за развитието на световната развлекателна индустрия. Описва се тяхната социална роля. Проследява се тяхната еволюция с оглед на креативните взаимодействия между изкуството и техниката. Въвеждат се понятията „клубна култура“ и „фестивална култура“ и се фиксира тяхното място в парадигмата на съвременната масова култура.
3. Дефинира се понятието „музикален плурализъм“ и се изследва ролята на дигиталните технологии и медии при формирането на плуралистична музикална среда в 21-ви век. Представя се подемът на жанровото многообразие в забавната музика през последните 50 години и се описва възникването на нови жанрове и поджанрови форми в нея като резултат от бързо развиващите се технологии за електронно музициране, с чиято помощ могат както да се удовлетворяват съществуващи социални потребности, така и да се създават нови. Изготвя се

справочник на комерсиално значимите жанрове за съвременната електронна музика.

4. Посочват се спецификите на публичността в контекста на музикалното изкуство. Определят се три основни елемента в музикалната публичност – разпознаваемост, осведоменост и емпатия. Описва се ролята на музиката при установяването на публичния дневен ред. Типологизира се публичното представяне на музикални произведения. Изследват се различните начини и комуникационни канали, по които дадено музикално съдържание може да бъде отправено към своята желана публика в 21-ви век. Проследяват се историческите етапи в разпространението и потреблението на музикални произведения. Анализират се влиянията на електронните способности за създаване, запис и възпроизвеждане на звук върху поэтапното преминаване на музиката от изкуство към бизнес.
5. Класифицират се различните проявления на съвременните социални медии спрямо нуждите и комуникационните цели на музикалния бизнес в 21-ви век. Излагат се основните стратегии за добро позициониране на музикални артисти, продуценти, произведения, лейбъли, фестивали и клубове в дигиталното пространство.

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. МАНЕВ, Марио. Еволюция и експанзия на музикалния плурализъм в съвременната дигитална информационна среда [online]. *Сборник с доклади от XVIII лятна школа по Пъблик Рилейшънс към НБУ (София)*, 22 June 2016 [viewed 4 June 2018]. Available from: http://ebox.nbu.bg/ssc17/view_lesson.php?id=18
2. МАНЕВ, Марио. Звуковият дизайн като семиотично средство при формирането и таргетирането на съвременните електронни и електро-акустични музикални жанрове [online]. *Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика*, 13 July 2018 [viewed 25 July 2019]. Available from: <https://www.newmedia21.eu/izsledvaniq/zvukoviyat-dizajn-kato-semiotichno-sredstvo-pri-formiraneto-i-targetiraneto-na-savremennite-elektronni-i-elektro-akustichni-muzikalni-zhanrove/>
3. МАНЕВ, Марио. Танцувалната електронна музика в парадигмата на съвременната клубна и фестивална култура – социални и комуникационни аспекти. Част първа – клубна култура [online]. *Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика*, 1 December 2018 [viewed 15 July 2019]. Available from: <https://www.newmedia21.eu/izsledvaniq/tantsuvalnata-elektronna-muzika-v-paradigmata-na-savremennata-klubna-i-festivalna-klutura-sotsialni-i-komunikatsionni-aspekti-chast-parva-klubna-kultura/>
4. МАНЕВ, Марио. Танцувалната електронна музика в парадигмата на съвременната клубна и фестивална култура – социални и комуникационни аспекти. Част втора – фестивална култура [online]. *Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика*, 12 January 2019 [viewed 15 July 2019]. Available from: <https://www.newmedia21.eu/izsledvaniq/tantsuvalnata-elektronna-muzika-v-paradigmata-na-savremennata-klubna-i-festivalna-klutura-sotsialni-i-komunikatsionni-aspekti-chast-vtora-festivalna-kultura/>

ДОКЛАДИ

5. МАНЕВ, Марио. Комуникационна значимост на музикалното изкуство в 21-ви век. *Доклад от семинар по креативна комуникация към ФЖМК на СУ "Св. Климент Охридски" (София), 29 май 2016.*
6. МАНЕВ, Марио. Еволюция и експанзия на музикалния плурализъм в съвременната дигитална информационна среда. *Доклад от XVIII лятна школа по Пъблик Рилейшънс на тема "Глад за съдържание" към НБУ (София), 22 юни 2016.*
7. МАНЕВ, Марио. Музиката като част от невербалната комуникация в 21-ви век. Комуникативни възможности и основни изразни средства на съвременната музика. Масовизация на дигиталната музикална продукция. *Доклад от семинар по публична комуникация в дигиталната епоха към ФЖМК на СУ "Св. Климент Охридски" (София), 14 декември 2016.*
8. МАНЕВ, Марио. Публично представяне на музикални произведения - комуникационни аспекти и съвременни креативни практики. *Доклад от семинар по креативна комуникация към ФЖМК на СУ "Св. Климент Охридски" (София), 28 май 2017.*
9. МАНЕВ, Марио. Роля и комуникационна значимост на социалните медии в процеса на популяризиране на съвременната фестивална и клубна електронна музика. *Доклад от докторантски семинар на тема „Медии, комуникации, традиционно и дигитално публикуване” към ФЖМК на СУ "Св. Климент Охридски" (София), 20 ноември 2017.*
10. МАНЕВ, Марио. Аудиовизуално съдържание в дигиталната информационна среда – трансформации и тенденции в методите за продукция, таргетиране, разпространение и потребление. *Доклад от XX лятна школа по Пъблик Рилейшънс на тема "Трансформация на общуването" към НБУ (София), 20 юни 2018.*